

Keramika iz jame Bezgovka

*Borivoj Ladišić**

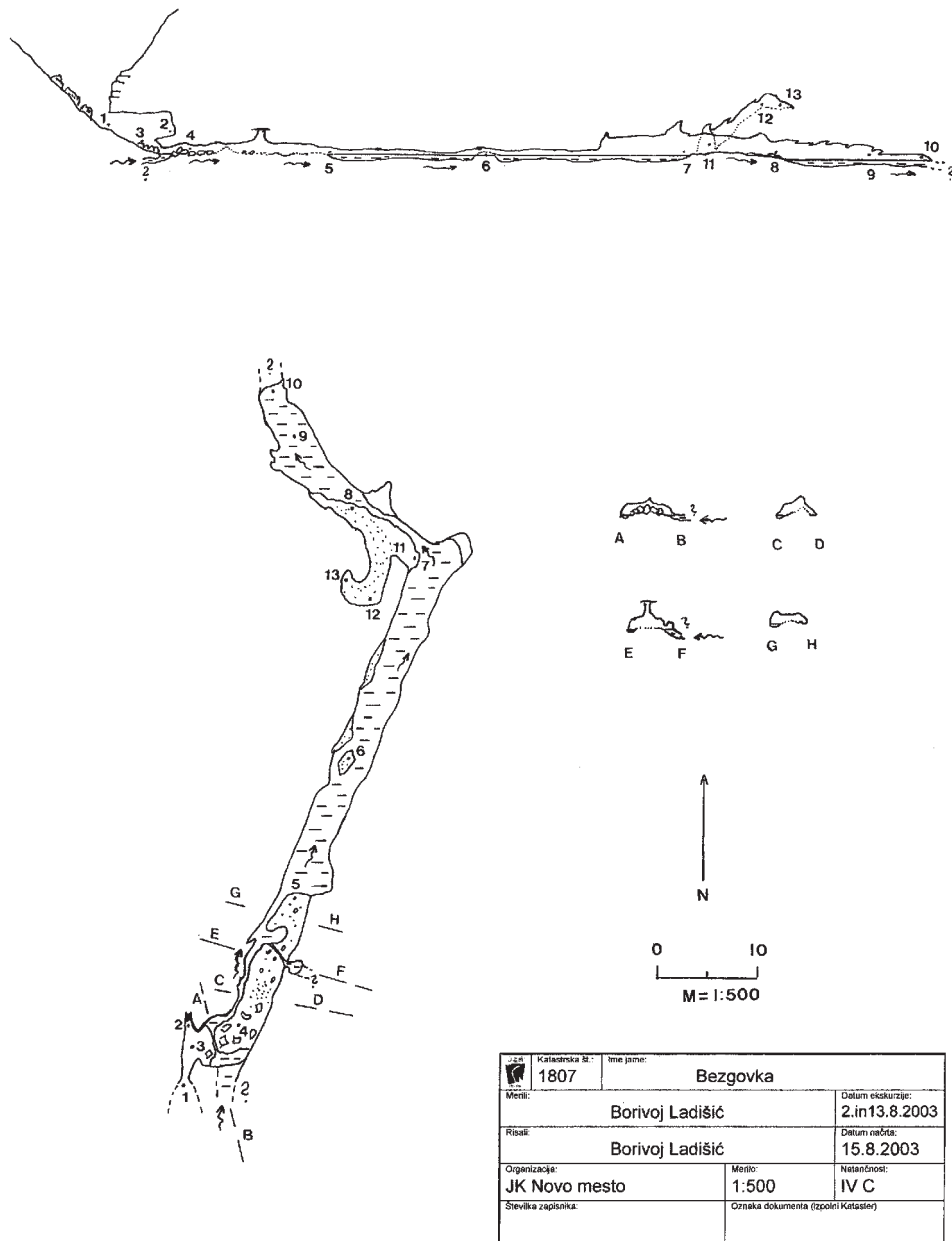
Bela krajina je pretežno kraška pokrajina med Gorjanci, Kočevskim Rogom in Kolpo in je najbolj proti jugovzhodu potisnjena slovenska pokrajina. Njen osrednji del je nizek kraški ravnik v nadmorskih višinah od 150 do 200 m, ki ga gradijo največ kredni apnenci in dolomiti. Večji del ravnika prekriva rdeča kraška ilovica. Ozemlje seka več tektonskih prelomov. Prevlada tektonsko razpokanih karbonskih kamenin je vtisnila površju kraško podobo. Tam so številne vrtače, manjše koliševke ter suhe doline.

Na zakraselem ravniku prevladuje podzemsko odtekanje voda. Na površju je ostala le reka Lahinja, ki je povsem belokranjska reka, saj pred izlivom v reko Kolpo zbere skorajda vse vode belokranjskega kraškega ravnika. Za nekdanjimi površinskimi tokovi so ostale suhe doline, studenci ter nestalni potoki na začetku dolin. Voda se v podzemlju pretaka plitvo pod površjem. V procesu zakrasevanja so podzemski tokovi ustvarili številne vodne jame. Nekatere so se odprle s podori nestabilnih stropov. Tako so nastale manjše udornice in udornicam podobne vrtače, v katerih so zazijali vhodi v vodoravne rove.

Prav tako se je odprla tudi jama Bezgovka, skozi katero se pretaka podzemeljski vodni tok. Odprla se je v dnu manjše, okoli 10 m globoke vrtače, ki je nastala v daljši suhi dolini. Dolina se vleče skozi gozd, ki delno zakrije njeno obliko, se pa konča ob reki Lahinji, kjer sta na karti zarisana dva izvira. Suha dolina poteka po sledi preloma, ki je zarisan v Osnovni geološki karti, list Črnomelj. Pobočja vrtače so iz prsti, le v dnu je razgaljena skalna stena z mogočno tektonsko razpoko v smeri poteka doline. Ob razpoki je nastal tudi vhod v jamo.

Iz vhodnega rova se splazimo v manjšo dvoranico s 30 cm visokim stropom. Na dnu je podorno kamenje, ki se je najbrž vsulo skozi vhod še v času, ko se je odprl vhod. Iz dvoranice se nadaljuje rov. Zaradi nizkega stropa in podornega kamenja je prehod v rov zahteven. V nadaljevanju je rov širok 4 m in visok od 0,5 do 1 m. Na tleh sta ilovica in prod. V dvoranici se pojavi vodni tok, ki teče po rovu v notranjost jame in že po 23 m od vhoda zalije ves rov. Višina stropa nad jezerom je od 30 do

* Borivoj Ladišić, JK Novo mesto

Slika 1: Načrt jame Bezgovka. Avtor Borivoj Ladišić.

Opomba: Osnovni zapisnik jame Bezgovka je bil predstavljen kot vzorčni zapisnik v prispevku Mihe Čekade: Navodila za izpolnjevanje zapisnikov, Naše jame, 45, str. 123.

Slika 2: Ostanke črnega lončka. Foto: Marko Pršina

50 cm, globina vode pa do 40 cm, tako da za premagovanje jezera vsekakor potrebujemo neoprensko obleko. Na dnu struge sta mivka in prod. Jezero je dolgo 35 m. Na koncu jezera stopimo na več metrov dolg skalnati prag. Voda se čez prag pretaka v manjših brzicah v sklepno jezero, dolgo 15 m in globoko 60 cm. Na koncu se strop spusti pod vodno gladino, naprej je verjetno odtočni sifon, ki pa se zaradi nizkega stropa na koncu jame ne vidi. Dolžina jame je 92 m, globina pa le 1,5 m.

Že takoj, ko sem se iz nizke vhodne dvoranice splazil v rov, sem opazil na ilovnatih in prodnatih tleh številne odlomljene kose keramike. V ilovici sem našel pogreznjeno polovico keramične posode. V mivki na dnu prvega jezera sem opazil štiri razbite polovice keramičnih posod. Na skalni polici na koncu jame, slab meter nad nivojem nad vodo drugega jezera je stala lepa keramična posoda črne barve, odlomljena le v zgornjem delu. Posoda je bila polna drobnih prodnikov in mivke.

Že pri prvih najdbah sem domneval, da so koščki keramike iz suhega rova ter z dna prvega jezera le ostanki posod, ki naj bi jih prinesli domačini, ko so šli v jamo po vodo. Domačin, lovec, ki je dober poznavalec teh krajev, mi je potrdil, da so pred leti hodili iz bližnjih vasi v jamo po vodo. Povedal je še, da so vodo zajemali le v vhodnem delu, torej v pritočnem sifonu in ne v notranjosti, ki je za navadnega obiskovalca težko dostopna, kajti prvih 8 m rova se moraš plaziti po trebuhu po podornem skalovju. V letošnji izjemni poletni suši je bil podzemeljski tok v jami še vedno aktiven, pritočni sifon pa poln bistre vode. Zato je tudi logično, da so doma-

Slika 3: Pološčena posoda za vodo. Foto: Marko Pršina

čini tudi v najbolj sušnem obdobju zajemali vodo le v vhodnem delu, ne pa tudi v notranjosti. Lahko bi sklepali, da so keramične posode, ki so jih potrebovali za zajemanje vode, pustili bodisi cele ali pa poškodovane v vhodnem delu jame, tam kjer so zajemali vodo, visoke vode so jih pa razbile in odplavile v notranjost. Možno je tudi, da je ob drugačni hidrografski situaciji dotok vode prenehal, domačini pa so šli tudi v notranjost do prvega ali celo do drugega jezera. Očitno pa je, da je temna posoda na skalni polici postavljena prav tam. Kdo jo je postavil in s kakšnim namenom? Še vedno je najbolj enostavna razlaga ta, da so morali po vodo globoko v notranjost jame, posodo so potrebovali za zajemanje vode. Lahko bi namreč sklepali, da je bila jama v preteklosti manj zasuta in zato morda lažje dostopna tudi v notranje dele. Lahko tudi sklepamo, da je posoda postavljena na polico s prav določenim namenom, z namenom nekakšnega malikovanja, kar pa pelje v čisto drugačna razmišljanja, temu pa bi se vsekakor rad izognil.

Vse keramične posode so bile približno enake velikosti. Dno je bilo široko približno 10 cm, imele so obliko bučke s tipičnim ovratnikastim ustjem. Črna posoda je bila visoka 20 cm. Glede na obliko domnevam, da so tudi razbite posode bile te velikosti. Nekatere so bile z loščem, večina pa brez. Vzorce keramike je pregledal arheolog Danilo Breščak z ZRSVN, Novo mesto. Za bolj natančno ugotovitev starosti je poslal keramiko na pregled mag. Urošu Bavcu, ki je ugotovil, da je keramika mlada in dokaj tipična za visoki in pozni srednji vek, to je čas od 14. do 17. stoletja.

V ruralnem okolju so bile podobne forme v rabi še ves predindustrijski čas. Zlasti to velja za črn lonček z ovratnikastim ustjem, ki je tipičen predstavnik kuhinjske in namizne posode z ustjem, primernim za uporabo burkelj. Tudi za drugo keramiko je časovna opredelitev podobna. Izvirna in zanimiva je še keramika z odtisom lončarskega znaka na dnu, ki je bila razširjena na dinarskem področju, zlasti v Liki in Kordunu, pri nas pa jo srečamo v poznosrednjeveških plasteh Črnomlja in je tam najbolj severno dokumentirana. Ostanki posode z loščem so del buče za vodo, kakšne so bile v ruralnem okolju v uporabi še do nedavnega.

Zahvaljujem se univ. dipl. arheologu Danilu Breščaku za pomoč in posredovanje pri pregledu vzorcev keramike ter Marku Pršini za fotografiji.

Osnovni zapisnik jame je bil predstavljena kot vzorčni zapisnik v prispevku Mihe Čekade: Navodila za izpolnjevanje zapisnikov, Naše jame, 45, 98-127. Žal pa je iz tega članka po pomoti izpadel priloženi načrt jame. Avtorju prispevka se opravičujemo.

Načrt jame, avtor je Borivoj Ladišić, zato objavljamo v tem prispevku.